

## ПЕРІОДИЗАЦІЯ РОЗВИТКУ БІЗНЕС-ОСВІТИ В УКРАЇНІ (1989-2026 РР.)

**Краснов Олександр Вікторович**

аспірант кафедри професійно-педагогічної,  
спеціальної освіти, андрагогіки та управління

*Житомирський державний університет імені Івана Франка, Україна*

**Науковий керівник: Сейко Наталія Андріївна**

ORCID ID: 0000-0002-6197-9553

д-р.пед.наук, професор, професор кафедри соціальних технологій  
*Житомирський державний університет імені Івана Франка, Україна*

У вітчизняній науковій літературі досить небагато спроб здійснення періодизації бізнес-освіти. Напевно, це можна пояснити нетривалим часом існування самого феномена бізнес-освіти в Україні, який зародився *одночасно із зародженням інституту підприємництва* після проголошення незалежності України у 1991 р. Досить цікавим визнаємо той факт, що перша бізнес-школа в Україні з'явилася ще за кілька років до цієї знаменної дати – у 1989 році (Бізнес-школа Міжнародного інституту менеджменту (MIM, Business School International Management Institute), у період т.зв. «перебудови» й «гласності».

В історичних та історико-педагогічних дослідженнях, які стосуються новітнього періоду української державності, можна спостерігати різні критерії періодизації, виходячи з предмета і завдань дослідження. Так, В. Потульницький (2000) користується переважно *політичним* критерієм для періодизації історії України [1]. Натомість Н. Гупан (2016), аналізуючи проблеми періодизації в історії педагогіки, окреслює її як «науковий метод, що передбачає систему процедур, прийомів і способів, спрямованих на виділення в історико-педагогічному процесі найбільш важливих відтинків часу за спільними ознаками і критеріями: епоха (доба), період, етап» [2: 118]. Дослідник використовує переважно *формаційний* критерій до періодизації історико-педагогічних процесів. Складність періодизації невеликих в історичному контексті часових проміжків полягає, на нашу думку, в тому, що виділення етапів вимагає чітких критеріїв і повноти опису етапів, які б відповідали цьому конкретному критерію.

Виходячи з проаналізованої нами історіографічної літератури, критерієм періодизації розвитку бізнес-освіти в Україні ми обрали **критерій структурно-функціональної наповненості**. Згідно з цим критерієм, для нас важливе значення має наповненість програм навчання та навчальних курсів новітнім змістом, а технології й організації навчального процесу – інноваційними методами і техніками. Таким чином ми поділили досліджуваний нами період (1989-2026 рр.) на три взаємопов'язані етапи – концептуалізації, інституалізації, стратегічний та інноваційний.

**Перший етап** 1989-2003 рр. ми окреслили як етап **концептуалізації**, виділяючи цю характеристику як провідну в організації бізнес-освіти України в ранній пострадянський період.

Нижня межа цього етапу відзначена руйнацією радянської системи економічної освіти та заснуванням першої вітчизняної бізнес-школи. Як свідчать онлайн-матеріали діяльності українських бізнес-шкіл, ця школа була заснована Міжнародним інститутом менеджменту в Києві у 1989 році відомим українським громадським діячем Богданом Гаврилишином. Вона з самого початку була орієнтована на програми МВА. Упродовж кількох десятиліть бізнес-школа MIM здобула кілька базових акредитацій: AMBA, 1990 р. (Association o MBA's), CEEMAN IQA, 1997 (Асоціація розвитку менеджменту в країнах з динамічними суспільствами, International Quality Accreditation) та Міністерства освіти і науки України. Це суттєво підвищило рейтинг диплома цього закладу вищої освіти. У 2006 році бізнес-школа MIM увійшла до перших 5% бізнес шкіл світу за версією Eduniversal [3].

**Другий етап** – 2003 – 2009 рр. – етап **інституалізації**. Нижня межа, як уже зазначалося вище, означена прийняттям Верховною Радою «Концепції економічної освіти» (2003). Верхня межа представляє ще один важливий документ – Комюніке Всесвітньої конференції з вищої освіти (ЮНЕСКО, Париж, 5-8 липня 2009 року), в основних положеннях якого відображено головні тенденції розвитку європейської моделі освіти, в тому числі й бізнес-освіти [4].

**Третій етап** розвитку бізнес-освіти в Україні (2009-2018 рр.) названий нами **стратегічним**, оскільки головним нормативним документом цього етапу стала «Стратегія розвитку малого і середнього підприємництва на період до 2020 року», яка визначила основні тенденції розвитку бізнес-освіти на десятиліття вперед.

Нижня його межа, як зазначено вище, окреслена як рік прийняття важливого міжнародного документа в галузі освіти – Комюніке Всесвітньої конференції з вищої освіти (ЮНЕСКО, Париж, 5-8 липня 2009 р.). Натомість верхня межа – 2018 р. – це час прийняття «Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва на період до 2020 року» [5], яка означила шість головних напрямів розвитку бізнесу в Україні на кілька років.

**Четвертий етап** – 2018 – 2026 рр. Ми означили його як **інноваційний**, оскільки головною тенденцією цього етапу є, на нашу думку, запровадження великої кількості освітніх програм у різних закладах вищої освіти України, спрямованих на розвиток бізнес-середовища. Також тенденцією цього етапу вважаємо запровадження численних короткотермінових бізнес-програм неформального типу (семінарів, програм, тренінгів тощо), які розширюють і поглиблюють компетенції діючих підприємців різного рівня і в різних галузях економіки.

Отже, нами обґрунтовано періодизацію розвитку бізнес-освіти в Україні у 1989-2026 рр. згідно з обраним нами критерієм структурно-функціональної наповненості. Згідно з цим критерієм, зазначено, що важливе значення має наповненість програм навчання та навчальних курсів новітнім змістом, а технології й організації навчального процесу – інноваційними методами і техніками.

У дослідженні таким чином виділено чотири основні етапи розвитку бізнес-освіти в окреслений період: концептуалізації, 1989-2003 рр. (нижня межа відзначена руйнацією радянської системи економічної освіти та заснуванням першої вітчизняної бізнес-школи, верхня - затвердженням Концепції економічної освіти); інституалізації, 2003-2009 рр. (верхня межа представляє прийняття Комюніке Всесвітньої конференції з вищої освіти ЮНЕСКО), в основних положеннях якого відображено головні тенденції розвитку європейської моделі освіти, в тому числі й бізнес-освіти); стратегічний, 2009-2018 рр. (верхня межа означена прийняттям «Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва на період до 2020 року») та інноваційний, 2018-2026 рр. (етап введення численних інновацій у зміст бізнес-освіти в Україні, викликаних об'єктивними обставинами російсько-української війни та остаточним утвердженням у системі освіти України європейських стандартів підготовки фахівців).

На підставі аналізу хронології розвитку бізнес-освіти в Україні проаналізовано співвідношення етапів розвитку вітчизняної бізнес-освіти та заснування окремих бізнес-шкіл в Україні, які на сьогодні складають основу освітнього процесу у бізнес-просторі нашої держави.

### Список використаних джерел:

1. Потульницький В. Схеми і періодизації історії України в українській історіографії 19-20 ст.: проблеми теорії та методології. *Спеціальні історичні дисципліни*. 2000. №5. С. 434-460.
2. Гупан Н.П. Проблеми хронології в сучасних історико-педагогічних дослідженнях. *Український педагогічний журнал*. 2016. №1. С. 116-122.
3. Business Schools Ranking in Ukraine. Вилучено з: <https://web.archive.org/web/20210813152208/https://eduniversal-ranking.com/business-school-university-ranking-in-ukraine.html>
4. Всесвітня конференція з вищої освіти – 2009: «Нова динаміка вищої освіти і науки для соціальної зміни і розвитку». Вилучено з: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/952\\_011#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/952_011#Text)
5. Деякі питання реалізації Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року. Розпорядження КМУ. 10.05.2018 р. Вилучено з: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/292-2018-%D1%80#Text>